

Trabzon İlahiyat Dergisi
Trabzon Theology Journal
ISSN 2651-4559 | e-ISSN 2651-4567
TİD, cilt / volume: 7, sayı / issue: 1
(Bahar / Spring 2020): 279 - 304

Hâfız Kemal Batanay'ın Besteli Mevlidi
Hâfız Kamal Batanay's Composed Mawlid

Mehmet Öncel

Doç. Dr.
Assoc. Prof.

e-mail: mehmetoncel80@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8167-3503>

DOI: 10.33718/tid.712089

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 31 Mart / April 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 4 Haziran / June 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Atıf / Citation: Mehmet Öncel, "Hâfız Kemal Batanay'ın Besteli Mevlidi",
Trabzon İlahiyat Dergisi 7/1 (Bahar 2020): 279 - 304.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/tid>
mailto: trabzonilahiyatdergisi@gmail.com

Copyright © Published by Trabzon Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi.

Trabzon University, Faculty of Theology,

Trabzon, 61080 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Hâfız Kemal Batanay'ın Besteli Mevlidi

Öz

İslâm sanatlarının hemen hemen her sahasında kendisine hususi bir yer bulan mevlid, toplumu bir arada tutan mühim geleneklerden birisidir. Bu çalışmanın konusu XIX. yüzyılın sonlarında doğmuş XX. yüzyılın son dönemlerine kadar yaşamış dinî mûsiki sahasına önemli katkıları olmuş Hâfız Kemal Batanay'ın hayatı, mûsikişinaslığı ve 1956 yılında Yeni İstanbul Gazetesi'nin açmış olduğu yarışmaya isnaden bestelemiş olduğu mevlidin ilk bahrinin notasyonu ve makam tahlili hakkındadır. Gerek mûsiki gerekse edebî sahada mevlidin tanımı ve tarihçesine dair akademik pek çok çalışma yapılmıştır. Bu sebepten ötürü mevlidin tanımı, tarihçesi hakkındaki bilgiler ilgili çalışmalara havale edilmiştir. Makalenin ana hedefi hakkında akademik çalışma yapılmayan bu besteli mevlidin tanıtılmasıdır. Nitel araştırma yöntemi ile kaleme alınan bu çalışmada öncelikle veriler tarama yöntemi ile ele alınmıştır. Elde edilen içerikler ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Hâfız Kemal'e ait besteli mevlidin ilk bahrinin notasyonu Finale 2014 nota yazım programı ile yazılmıştır. İlgili bahrin makam tahlili Arel-Ezgi sistemine göre irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dini musiki, Müzik, Form, Cami mûsikisi, Mevlid, Besteli Mevlid, Kemal Batanay.

Hâfız Kamal Batanay's Composed Mawlid

Abstract

Mawlid, which has a special place in almost every field of Islamic arts, is one of the important traditions that keeps the society together. The subject of this study is the life of Hâfız Kemal Batanay living until in the late XX. century and making significant contributions to the religious music field, and is about his music life and the notation of the first section of the Mawlid, and the musical analysis of the bahr, which he composed for the contest opened by Yeni İstanbul newspaper in 1956. Many studies have been done on the definition and history of the mawlid. Therefore, information about mawlid has been referred to related studies. The main aim of the article is to introduce this composed-mawlid, which has not been studied academically before. In this study in order to make data analysis, scanning method is applied as one of the qualitative research methods. Additionally, the data have been analyzed with content analysis method. The notation of composed mawlid was written via the programme of Finale 2014. The musical analysis of the relevant bahr was examined according to the Arel-Ezgi system.

Keywords: Religious Music, Music, Form, Mosque Music, Mawlid, Composed Mawlid, Kemal Batanay.

Giriş

İslâm edebiyatı ve mûsikisi formlarından mevlid, Hz. Peygamber'e olan muhabbetin en somut göstergelerinden birisidir. Ümmeti bir arada tutma, manevi gücü arttırma ve en önemlisi ilahî ve nebevî mesajı estetik bir şekilde sunmaya vesiledir. Binaenaleyh mevlidler sadece Hz. Peygamber'in doğum günü 12 Rebiülevvel ayı münasebetiyle okunmamaktadır. Ayrıca Regaib, Mi'rac, Berat, Kadir Gecesi gibi önemli gün ve gecelerde, çeşitli vesilelerle rahmet-i Rahmân'a kavuşmuş ruhların tazizi, 7'si, 40'ı, 52'si ve yıl dönümlerinde, adaklarda, her beladan halas, işin bereketlenmesinde, evlilikte, doğumda, sünnette, askere uğurlamada, okula başlarken, Kur'an hatminde, hac dönüşünde, şükür için, yağmur duasında, borçların edası, hastaların şifası, sevap kazanmak, manevi huzura ermek, duaların kabulü gibi toplumu ilgilendiren hemen hemen her vesileyle mevlidlerin okunduğunu ve okutulduğunu müşahade etmekteyiz.¹ Öyle ki tarihsel süreçte bazı devletler tarafından resmi protokolle camilerde ve muhtelif mekanlarda icra edildiği görülmektedir.² Mevlid sadece mûsiki ve edebiyata has bir konu olarak ele alınmamıştır. Bugün literatüre baktığımızda pek çok disiplinin bu konuya eğildiğini görmekteyiz, bilhassa sosyolojik ve psikolojik açıdan ayrı bir önemi haizdir.³

Besteli mevlidin ilk defa Süleyman Çelebi ve Sinâneddin Yûsuf tarafından bestelenmiş olabileceği söylenmekle birlikte, on yedinci yüzyılda yaşamış Bursalı Sekban tarafından da bestelendiği yazılmaktadır.⁴ Bedri Mermutlu'ya göre besteli mevlid tarihte ilk olarak on altıncı yüzyılın ikinci yarısı veya on yedinci yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olabilir.⁵

1 Adem Efe, "Türk Toplumunda Mevlid Merâsimlerinin Yeri ve Fonksiyonları (Isparta ve Çevresi Örneği)", *DEÜİFD* 29 (2009): 15-18. Mustafa Öztürk, "Folklorik Bir Ritüel Olarak Mardin'deki Mevlit Merasimleri ve Çeşitli Özellikleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/ 56 (2018): 86-87.

2 Fatımiler, Eyyubîler, Memlûklüler, Osmanlılar vd. devletlerde törenle uygulanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Ahmet Özel, "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29: 475-479.

3 Ayrıntılı bilgi için birkaç örnek bk. M. Murat Özkul, "Cemal Şakar'ın Mevlit Öyküsü: Edebiyat Sosyoloji Açısından Bir Değerlendirme", *Sosyal Bilimler Dergisi* 12/1(2010): 50-70; Adem Akarsu, "Sosyal Değişme Bağlamında Dini Bir Ritüel Olarak Mevlid ve Kutlu Doğum", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (2015): 197-226.

4 Fatih Koca - Ahmet Turabi, "Mevlid", *Türk Din Mûsikisi El Kitabı* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2017), 97.

5 Bedri Mermutlu, "Mevlid Mûsikisinde Makam Seyri Üzerine Nadir Nüshalara Dayalı

Özellikle Osmanlı Döneminde mevlid uygulamaları ve besteleri hakkında çalışmalar yapılmışsa da günümüze notasıyla gelen bir kayda henüz ulaşılmamıştır. O dönemde notaya dayalı bir eğitim sistemi yerine meşke dayalı bir öğretim metodunun benimsenmesi bunun sonraki nesillere aktarılmasında inkıtaa uğramasına sebep olmuştur. İstanbul'da besteli mevlid Bedevî Şeyhi Ali Baba, Balat Sünbülî Dergâhı Şeyhi Kemal Efendi, Hüdâyî Şeyhi Rûşen Efendi, Hüdâyî zâkirbaşısı Şeyh Mehmet Efendi ve Mutaftzâde Ahmet Efendi gibi tekke mûsikişinasları tarafından icra edilmiştir.⁶ Bugün elimizde besteli mevlidler hakkında sadece yazmaların kenarlarında hangi makamda okunduklarına dair muhtasar bilgiler verilmiştir. Makalenin de mevzu-i bahsi olan besteli mevlidlere geçmeden önce müsellemler okuyuşa sahip önemli mûsikişinasların mevlid okuyuşları son dönemlerde notaya alınmaktadır.⁷ Bu yönüyle yeni icracılara rol model sağlanmaktadır. Besteli mevlide dair Ubeydullah Sezikli,⁸ Bedri Mermutlu, H. Başkim Çabrat,⁹ Fatih Koca,¹⁰ Enes Ergür,¹¹ Hüseyin Akpınar¹² gibi araştırmacılar incelemelerde bulunmuşlardır. Ayrıca Hâfız Sadettin Kaynak tarafından bir mevlidin bestelendiğinden bahsedilse de notası günümüze ulaşmamıştır.¹³ Bu çalışmada mevlidin tanımı, tarihsel gelişimine dair tafsilatlı bilgi verilmeyecektir. Küçük bir saha araştırması yapıldığında buna dair yeterli sayıda çalışma yapıldığı görülecektir. Necla Pekolcay'ın çalışmaları, Diyanet İslam Ansiklopedisi "mevlid" maddesi ve Ali Rıza Sağman'ın *Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanlar*, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından

---

Karşılaştırmalı Bir Çalışma", *Journal Of Turkish Studies* 42 (2014): 166.

- 6 Ö. Tuğrul İnançer, "Osmanlı Tarihinde Dini Mûsiki", *Mûsiki Mecmuası* (Haziran 1999): 12; Erdoğan Ateş, "Geçmişten Günümüze Mevlid İcraları ve Önemli Mevlidhanlar", *Uluslararası Süleyman Çelebi ve Mevlid Sempozyumu*, ed. Bilal Kemikli- Mustafa Kara (Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2007): 439.
- 7 Mehmet Öncel, "Türk Din Mûsikisinde Mevlid Formu (Bekir Sıtkı Sezgin Velâdet Bahri Örneğinin Notasyonu ve Makam Analizi)", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2018): 1102-1133.
- 8 Ubeydullah Sezikli, "Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2008): 179-205.
- 9 Prizren'de okunan Süleyman Çelebi'nin Besteli Mevlid-i Şerîfi, erişim tarihi: 26/03/2020, https://www.youtube.com/watch?v=60oqTTVv_UA
- 10 Fatih Koca, "Dini Mûsiki Formu Olarak Mevlid ve Dobruca Besteli Mevlidi", *Diyanet İlmî Dergi* 55/1 (Mart: 2019): 155-182.
- 11 Enes Ergür, "Balkanlar'da Okunan Bir Mevlid Bestesi", *Keşkül* 12/(2007): 72-82.
- 12 Muhammed İzzeddin Doğanhisari'nin Besteli Mevlid ve İlahileri yayın aşamasında.
- 13 Özcan, "Mevlid", 484.

müstakil bir kitap olarak basılan Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ı ve bu konuda hazırlanmış dini mûsiki ders kitapları önemli çalışmalardır.¹⁴ Makalenin ana eksenini oluşturan Hâfız Kemal Batanay'ın hayatı ve mûsikişinaslığı hakkında Muhittin Serin'in çalışması ana kaynağımızdır. Aynı zamanda Mustafa Topşir'in 2019 yılında Kemal Batanay'ın arşivi hakkında yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasından istifade edilmiştir. Kemal Batanay'a ait besteli mevlidin notası İSAM kütüphanesi KB kodlu, Dosya No: 20, Gömlek Sıra No: 1784 künyeli Kemal Batanay Mûsiki Arşivi'nden temin edildi. Ayrıca anlaşılması zor olan muhtemel kelimelerin manası Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından neşredilen *Mevlid-i Şerîf Vesiletü'n-Necât* adlı kitaptan istifade edilerek dipnotta gösterildi.

Bu çalışmanın konusu dinî mûsiki formlarından mevlidin kısa tanıtımı ve Hâfız Kemal Batanay'ın hayatı, mûsiki yönü, 1956 yılında Yeni İstanbul gazetesinin açmış olduğu bir yarışmaya isnaden bestelemiş olduğu mevlidin genel tanıtımı, ilk bahrinin notasyonu ve bahrin makam tahlilinden oluşmaktadır. XX. yüzyılda döneminin kudretli sanatkârlarından dersler alarak kendisini yetiştirmiş hattat, bestekâr Hâfız Kemal Batanay'ın besteli mevlidine dair herhangi bir çalışma bu zamana kadar yapılmadığı tespit edildi. Dolayısıyla dini mûsiki sahasına bu kadar hizmeti olmuş önemli bir bestekârın, yarışmaya binaen bestelemiş olduğu mevlidin tanıtılması ve günümüz akademisine kazandırılması bu çalışmanın hedefini ve ehemmiyetini ortaya koymak gayesindedir.

Gerek mevlid gerekse dini mûsikinin diğer formlarını bihakkın icra eden Hâfız Kemal Batanay'ın besteli mevlidinin ilk bahrinin notasyon ve

14 Necla Pekolcay, *Mevlid* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997); Özel, "Mevlid", 475-479; Mehmet Şeker, "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2004), 29: 479-480; İsmail Durmuş, "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2004), 29: 480-482; Hasan Aksoy, "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2004), 29: 482-484; Nuri Özcan, "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2004), 29: 484-485; Süleyman Çelebi, *Mevlid-i Şerîf Vesiletü'n-Necât*, haz. Mehmet Akkuş - Uğur Derman (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013); Ali Rıza Sağman, *Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhânlar* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1951); *Türk Din Mûsikisi El Kitabı*, ed. Ahmet Hakkı Turabi (Ankara: Grafiker Yayınları, 2017); Ubeydullah Sezikli, *Makamlarla Türk Din Mûsikisi Eğitim Seti* (İstanbul: Dört Mevsim Yayınları, ts.); Bayram Akdoğan, *Türk Din Mûsikisi Dersleri* (Ankara: Bilge Ajans, 2010); Ahmet Çakır, *Müziğe Giriş* (İstanbul: Dem Yayınları, 2009); Erdoğan Ateş, *Türk Din Mûsikisi* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2015); Mehmet Tıraşçı, *İlahiyat Fakülteleri İçin Dinî Mûsiki Ders Notları* (İstanbul: Dört Mevsim Kitap, 2015).

makam tahlili bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Mevlidinin tamamı makale hacminin fevkinde olduğu için sadece bir bahri ele alınmıştır. Mevlidin tamamı daha sonra kitap olarak neşredilecektir.

1. Metodoloji ve Yöntem

Bu makale mahiyet itibariyle nitel araştırma yöntemleri¹⁵ perspektifiyle ele alınmıştır. Eldeki veriler ise doküman taraması yoluyla toplanıp içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Finale nota yazılım programıyla bilgisayar ortamına aktarılan Kemal Batanay'a ait besteli mevlidin ilgili bölümünün notası Arel-Ezgi sistemine göre makamsal tahlili yapılmıştır.

Kısaca bu çalışmada girişin ardından sıra ile takip edilecek adımlar şu şekildedir:

1. Mevlidin kısa tanımı ve bölümleri
2. Hâfız Kemal Batanay'ın hayatı ve mûsiki yönü
3. Besteli mevlidin genel şablonu
4. İlk bahrin notasyonu
5. İlgili bahrin makam tahlili
6. Sonuç ve değerlendirme

2. Mevlid

Kelime Arapça “doğum yeri, doğum zamanı” manasında olup terim olarak İslâm edebiyatı ve sanatında Hz. Peygamber'in doğumu, peygamberliği, miracı ve vefatını konu edinen manzum; velâdetinin sene-i devriyesinde yapılan meclislerde okunmak üzere yazılan ve okunan eserlerin genel adı anlamında istimal edilmektedir.

Türk İslâm Edebiyatı ve mûsikisinde en çok kabul gören ve okunan mevlid, Süleyman Çelebi'ye ait olan *Vesîletü'n-Necât* adlı manzum eserdir. Bu eserin halk tarafından beğenilip bu zamana kadar gelmesini Faruk Kadri Timurtaş şu şekilde ifade etmektedir: ¹⁶

15 “Bilim, evren ya da olayların bilinmesi için deneye dayalı bir veri toplama işlemini gerektiren, elde edilen veriler yardımıyla olgu ya da olayların gerçekliğini sınavarak ve gelecekle ilgili çıkarımlarda bulunarak oluşturulan kurallar ve yasalar dizisi ya da bilgi topluluğudur.” Ayrıntılı bilgi için bk. Metin Kozak, *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri* (Ankara: Detay Yayıncılık, 2018), 27.

16 Faruk Kadri Timurtaş, *Mevlid Süleyman Çelebi 1000 Temel Eser* (İstanbul: y.y. 1970).

“Süleyman Çelebi, açık, sade bir dil kullanmıştır. Çağdaşlarının eserlerine göre Arapça, Farsça kelimelere ve hususiyle tamlamalara daha az yer vermiştir. Bu, eserin halk için, geniş kitle için yazılmasından ileri gelmiştir. Süleyman Çelebi'nin üslûbu da sade ve külfetsizdir. Süse, yapmacılığa kapılmadan, mübalağaya düşmeden samimiyetle, duygu, heyecan ve düşüncelerin anlatmıştır. Mevlid'in *yüzyıllar boyunca bu kadar beğenilip sevilmesi, dil ve anlatımdaki bu açıklık, samimilik ve sadelikten ileri gelmiştir.*”

Yukarıda da zikredildiği gibi bu bölümünde mevlidin tarihçesi hakkında tafsilatlı açıklamalara yer verilmeyecektir. Ancak günümüzde icra edilen mevlidin genel şablonu hakkında kısa bilgiler verilecektir. Bir mevlid merasiminde aşırhan, tevşihhan, mevlidhan ve duahanlar bulunur. Belirli bir tertibe göre her okuyucu icrasını gerçekleştirmektedir. Buna göre genel olarak bir mevlid merasimini formüle edecek olursak:

- a. Aşırhanın Kur'an tilaveti
- b. Tevşihhanların ilgili bahir hakkında tevşih okuması
- c. Mevlidhanın ilgili bahri okuması
- d. Duahanın dua yapması şeklindedir.

Yukarıda muhtasar 4 maddelik formüle ilaveten bahirlerin belirli kısımlarında salavât-ı şerifeler cumhur olarak okunmaktadır. Ayrıca eskiden mevlid bahirleri arasında kaside okuma geleneği vardı. Son dönemlerde kasideler bahrin içinde ve bahrin konusu ile ilgili olarak okunmaktadır.

3. Kemal Batanay'ın Hayatı ve Mûsiki Yönü

Kemal Batanay İstanbul'un Fatih ilçesinin Hırka-i Şerif mahallesinde 7 Şubat 1893 tarihinde doğmuştur.¹⁷ İbnülemin Mahmut Kemal doğum tarihini 1891 olarak işaret etmektedir.¹⁸ Pederi Atpazarı esnafı İbrahim Ağa'nın oğlu İmam Hâfız Mehmet Ziyaeddin Efendi, validesi ise gümrük memuru Mehmed Ali Bey'in kızı Ayşe Sıdıka Hanım'dır. Bu izdivaçtan sırayla önce Hâfız Kemal (1893), bir yıl sonra bestekâr Nurettin Ulueren,

17 Muhittin Serin, “Batanay, Kemal”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 5: 139-140.

18 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Hattatlar* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1970), 37.

akabinde iki yıl sonra Saide Hanım ve son olarak 1906 yılında heykeltıraş İsmail Zühdü olmak üzere dört çocuk dünyaya gelmiştir.¹⁹

Kemal Batanay ilkökul eğitimine Fatih'te Ağa Mektebi'nde başlamış, Zeyrek'te Saliha Sultan Mektebi'nde ikmal etmiştir. Ardından ortaokulu Fatih Rüştüyesi ve akabinde Vefâ İdadîsi'nde tamamlamıştır.²⁰ Küçük yaşta babasının rahle-i tedrisinde hıfzını tamamladıktan sonra Farsça, Arapça sarf, nahiv ve İslâmi ilimlere dair eğitimini Tefvik Efendi ve Manisalı Mustafa Efendi'den aldı. Üniversite tahsiline Dârü'l-Fünûn'da başlamış ancak I. Dünya harbi sebebiyle 4 yıl askerlik vazifesinde bulunmuş bu sebeple eğitimi yarıda kalmıştır.²¹

Savaş sonrası ilk memuriyetini Şirket-i Hayriye'de 3 yıl, İstanbul Ticaret Odası'nda ise 32 yıl yaparak buradan emekli oldu.²² Ardından 1976 senesinde faaliyete geçen İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Mûsikisi Devlet Konservatuvarına Sadettin Heper ile beraber hoca olarak devam etti.²³ Ayrıca Kubbealtı'nda da Münir Nurettin Selçuk ile beraber mûsiki hocalığı yaptı.²⁴

İki izdivaç gerçekleştiren Kemal Batanay, ilkinin 1920 yılında Udî Ayşe Hamide Meveddet Hanım ile, ikincisini ise Tamburî Kadriye Naime Ilgaz hanım ile gerçekleştirmiştir. Tamburî Sadün Aksüt, Naime Hanım'ın eşi Kemal Batanay'ın hatırından dolayı Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti ve TRT Radyosu'nda tambur sanatçılığı yaptığını ifade etmekte. Hakikatte tamburdan çıkardığı sesin çok zayıf ve müzikal olmadığını ifade etmektedir.²⁵ Hâfız Kemal Batanay'ın ilk evliliğinden Recai ve Ahmet Ercüment adında iki oğlu dünyaya geldi. Recai küçük yaşta geçirdiği ateşli hastalık sebebiyle vefat etti. Diğer oğlu ise dönemin önemli tamburilerinden Ercüment Batanay 4 Mayıs 2004 tarihinde kalın bağırsak kanseri sonucu rahmet-i Rahmân'a kavuşmuştur.²⁶

19 Muhittin Serin, *Kemal Batanay* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2010), 13.

20 Serin, "Batanay, Kemal", 139.

21 Mehmet Aksoy, "Kemal Batanay", *Kubbealtı Akdemi Mecmuası* 3 (1980), 43-44.

22 Aksoy, "Kemal Batanay", 45.

23 Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikisi Ansiklopedik Sözlüğü: I* (Ankara: Orient Yayınları, 2006), 152.

24 Serin, "Batanay Kemal", 139.

25 Sadun Aksüt, *Alkışlarla Geçen Yıllar Hatırat* (İstanbul: Aksoy Yayıncılık, 2000), 102.

26 "Tambur Sanatçısı Batanay öldü", (Hürriyet, 30 Mart 2020), <https://www.hurriyet.com.tr>

XX. yüzyılın önemli hattatları arasında gösterilen Hâfız Kemal, ilk meşkini Bâb-ı Fetvâ'da Hüsnü Efendi'den meşk etmiştir. Talik yazıyı Hulûsî Efendi, sülüsü Mehmed Efendi, rik'ayı Sofu Hamdi Efendi, celfiyi ise Hacı Ömer ve Hacı Kemal Efendi'den meşk etmiştir.²⁷ 50 yıllık hat sanatı çalışmalarında levha, kitabe, mezar taşı, tarih manzumesi gibi farklı alanlarda binlerce eser yazmıştır. Hâfız Kemal Batanay'ı mümeyyiz kılan vasıflardan birisi de bugün dünya çapında hattat olarak gösterilen Hasan Çelebi, Savaş Çevik, Aydın Yüksel ve Muhittin Serin gibi talebelerini bilâ-bedel itinayla yetiştirmiş olmasıdır.²⁸

Küçük yaşta mûsikiye dair ilk membaı güzel sesli babası Ziyaeddin Efendi'dir. Hacı Kirami ve Bolahenk Nuri Bey'den dersler alan Ziyaeddin Efendi, Hâfız Kemal'in iyi yetişmesi için ona ilim ve sanatta döneminin önemli hocalarından dersler aldırılmış ve buna ihtimam göstererek takip etmiştir. Hâfız Kemal Batanay'ın tefeyyüz ettiği mûsiki hocaları arasında Küçük Piyale Camii İmamı Şeyh Cemaleddin Efendi (ö. 1937), Zekaiizâde Hâfız Ahmet Irsoy (ö. 1943), Ahmet Avni Konuk (ö. 1938), Suphi Ezgi (ö. 1962), Hüseyin Sadettin Arel (ö. 1955), Neyzen Emin Yazıcı (ö. 1945) ve Rauf Yekta Bey (ö. 1935) gibi devrinin kudretli sanatkârları gösterilebilir.

Hamparsum notasını Galata Mevlevîhânesi baş neyzeni Emin Yazıcı'dan taallüm eden Batanay, aynı zamanda bu mevlevîhânedeki Cuma imamlığı ve âyinhanlık görevini de yerine getirmiştir. Yenikapı Mevlevîhânesi neyzenlerinden müzikolog Rauf Yekta Bey'den ise 16 sene fasılasız meşk etmiştir.²⁹ Tambur derslerini Suphi Ezgi, Kadı Fuat Efendi (ö. 1920), Ömer Bey ve Refik Fersan'dan (ö. 1965) almıştır.³⁰ Tambur icrasında "tarz-ı kadîm" üslûbunu benimsemiştir. Bu üslûp mızrap vuruş sayısının az olup sazın rezonansı ile duyumu sağlama yöntemidir. Bu tavır III. Selim'in de hocası Tamburî İzak'a kadar uzanmaktadır.³¹

Sağlam temellere dayalı bir eğitim alan Hâfız Kemal Batanay, mûsi-

---

com.tr/kelebek/tambur-sanatcisi-batanay-oldu-38577320

27 Mustafa Topşir, *Kemal Batanay'ın Hayatı, Eserleri ve Nota Arşivi* (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2019), 7.

28 Nazmi Özalp, *Türk Müsikisi Tarihi 2* (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000), 266. Serin, *Kemal Batanay*, 55; 82-83.

29 Mustafa Rona, *20. Yüzyıl Türk Müsikisi* (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1970), 375.

30 Ahmet Şahin Ak, *Türk Müsikisi Tarihi* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2014), 370.

31 Serin, *Kemal Batanay*, 65.

ki hocalığı vasfını bihakkın yerine getiren üstatlardandır. Mûsiki derslerini notadan ziyade usûl vurarak meşk yoluyla talim ettiren Batanay, eserin ezberlenmesine ihtimam göstermiştir. Özellikle nağme güfte uyumu, güftenin muhtevası, şiirin tefilesi ve makam uygulamalarına dair meseleleri titizlikle ele almaktaydı. Talebeleri arasında Necmi Ahıskan, Arif Sami To-ker, Sadi Hoşses, Mefharet Yıldırım, Feriha Tunceli, Amir Ateş, Hâfız Mehmet Ali Sarı ve oğlu Ercüment Batanay gösterilebilir.

Klasik üslûbu benimseyen Batanay mûsiki nazariyesine oldukça hakimdi. Bestelerinde aynı zamanda az bilinen makam ve usulleri de kullanarak bu maharetini sergilemiştir. Mevlevî âyini, peşrev, saz semai, beste, marş, ilahi ve şarkı gibi pek çok formda eser bestelemiştir. Bunların 11 tanesi dini, 34 sözlü ve 9 saz eseridir.³²

22 Haziran 1981 tarihinde İstanbul Kadıköy’de vefat eden Batanay, 24 Haziran’da Teşvikiye Camii’nden kaldırılarak Feriköy Mezarlığına defnedilmiştir.

4. Besteli Mevlidin Genel Şablonu

Kemal Batanay besteli mevlidini az kullanılan çeşitli usûl ve makamlarda bestelemiştir. Her bölüm içerisinde de farklı makamlara geçkiler yapmıştır.

Buna göre salavât-ı şerîfenin ardından

Birinci Bahir: Türkî darp usûlünde sabâ makamında bestelenmiştir. *(Allah adın zikredelim evvelâ)*

Nur Bahrinin Birinci Bendi: Devrihindî usûlünde hüseyinî makamında bestelenmiştir. *(Evvel andık âni kim evveldir o)*

Nur Bahrinin Hak Teâlâ Bendi: Durak evferi usûlünde hicaz makamında bestelenmiştir. *(Hak Teâlâ çün yarattı Âdemi)*

Hicaz makamında Salât-ı ümmiye

Rast Makamında İlâhi: Düyek usûlünde rast makamında bestelenmiştir. *(Lehun-neseb’ul ali feleyse ke-mislihi)*

Velâdet Bahri Birinci Hanesi: Devrirevân usûlünde rast makamında bestelenmiştir. *(Amine hatun Muhammed ânesi)*

32 Serin, “Batanay, Kemal”, 140.

Velâdet Bahri İkinci Hanesi (Merhaba): Devrirevân usûlünde nevâ makamında bestelenmiştir. *(Yaradılmış cümle oldu şâdümân)*

Velâdet Bahri Üçüncü Hanesi: Devrirevân usûlünde bûselik makamında bestelenmiştir. *(Çünkü ol mahbûb-i Rahmân ü Rahîm)*

Bûselik salavât (Esselâtü vesselâm aleyke yâ Rasûlallah)

Velâdet Bahri Dördüncü Hanesi (Mucizât-ı Nebi): Devrihindî usûlünde hüseyinî aşiran makamında bestelenmiştir. *(Mekke kavmi uluları bi hilaf)*

Hüseyinî aşiran salavât (Esselâtü vesselâm aleyke yâ Rasûlallah)

Bi'seti Muhammediye Bahri: Serbest formda usulsüz olarak dügâh makamında bestelenmiştir. *(Fahri âlem irdi çün kırk yaşına)*

Mi'rac-ı Şerîf Bahri: Düyek usûlünde sagâh makamında bestelenmiştir. *(Gel beru ey aşk oduna yanıcı)*

Segâh salavât (Salât-ı Ümmiye- Itrî)

Mi'rac-ı Şerîf'in Zuhûru Refref Hanesi: Devrirevân usûlünde hüzzam makamında bestelenmiştir. *(Söyleşirken Cebrail ile kelâm)*

Tazarru ve Münacât Bahri: Devrihindî usûlünde acemaşiran makamında bestelenmiştir. *(İmdi gel isyanımız yâd idelim)*

Dua ve İltica Bahri: Devrihindî usûlünde uşşak makamında bestelenmiştir. *(Ya ilahi ol Muhammed hakkı çün)*

5. Besteli Mevlidin Birinci Bahrinin Notasyonu:

KEMAL BATANAY'IN BESTELİ MEVLİDİ

Süratlice Okunacak

-1-

Mef ha ri mev cu dat ş e fi ul u sât

Fi yev mil a ra sat haz re ti Fah ri â lem

Mu ham med Mus ta fa râ sa la vat

Cumhurla beraber okunacak

Al la hüm me sal li a la Mu ham med

Türk-i Darb Usûlünde Mevlid-i Şerîf Birinci Bahir

Saba

Al lah a dın zik re de lim ev ve lâ

vâ ci bol dür cüm le iş de her ku la

Al la ha dın her ki mol ev vel a na

her i ş i â sâ ni der Al lah a na

Hâfız Kemal Batanay'ın Besteli Mevlidi

-2-

Düğah

Al la ha dı ol sa her i şin ö nü
Her gi zeb ter ol ma ya a nm so nu
Her ne fes de Al la ha dın di mü dâm
Al la ha diy le o lur her iş ta mam

Saba zenzeme

Bir ke zal lah de se aş ki le li sân
Dö kü lür cüm lü gü nah mis li ha zân
İs mi pâ kin pâk o lur zik rey le yen
Her mu ra da e ri şür Al lah di yen

Şevkefza

Aş ki le gel im di Al lah di ye lim

Der di le göz ya şı le âh i de lim
Saba
O la kim rah met kı la ol pa di şah
Ol Ke ri mü ol Ra hi mü ol i lah
Saba büselik
Bir dir ol bir li ği ne şek yok du rur
Ger çi yan lış söy le yen ler çok du rur
Muhayyer büselik
Cüm le â lem yo ği ken ol va ri di
Ya ra dıl mış dan Ga ni Ceb bâ ri di
Va ri ken ol yo ki di in sü me lek

-4-

Bestenigâr

Ar şü fer şü a yü gün hem nñh fe lek

Sun i le bun la rı ol var ey le di

Bir li ği ne cüm le ik râr ey le di

Accmkürdi

Kud re tin iz ha re düp hem Ol Ce lil

Bir li ği ne bun la rı kıl di de lil

Ol de di bir ker re va rol du ci hân

Muhayyerkürdi

Ol ma der se mah vo lur ol dem he mân

Ba ri ne ha cet kı la vuz sö zü çok

Bir di ral lah an da nar tık tan rı yok
Haş re dek ger di ni lir se bu ke lâm
Ni ce haş ro la bu ol ma ya ta mam
Uşşak Pes Mu ham med dir bu var lı ğa se beb
Sıd ki le a nın rı za sın kıl ta leb
Hüseyni Ey a ziz ler iş de baş la rız sö ze
Bir va sıy yet kı la rız il la si ze
Ol va sıy yet ki di rem her kim tu ta
Misk gi bi ko ku su can lar da tü te

-6-

Hak te a la rah me tey le ye a na

Kim be ni ol bir dü a i le a na

Saba

Her ki di ler bu dü a de bu lu na

Fa ti ha ih san i de ben ku lu na

6. Birinci Bahrin Makam Tahlili:

Mefhari mevcudat, şefiul usât, fi yevmil arasat, hazreti fahri âlem
Muhammed Mustafa râ salavât, allahümme salli ala Muhammed

Eserin girişinde çıkıcı müzik cümleleri ile dügâh perdesinden başlayarak çargâh perdesinde ve segâh perdesinde sabâ çeşnisi ile asma kalışlar yapılmıştır. Bu kısım yerinde sabâ dörtlüsü ile karar ettirilmiştir.

Allah âdın zikredelim evvelâ
Vâcib oldur cümle işde her kula

Bu beyitte çıkıcı olarak önce çargâh, sonra segâh perdelerinde asma kalışlar yapılmış ve yerinde sabâ çeşnisi kullanılarak müzik cümlesi karar ettirilmiştir.

Allah adın her kim ol evvel ana³³
Her işi âsân ider Allah ana³⁴

Beytin ilk girişinde hüseyinî perdesinde uşşak çeşnisi duyurulmuş ve hemen peşine tekrar çargâh üzerinde hicaz çeşnisine geçilip beyit yerinde sabâ çeşnisi ile karar ettirilmiştir.

33 Anarsa, derse.

34 Ona.

Allah adı olsa her işin önü
Hergiz³⁵ ebter³⁶ olmaya anın sonu

Bu beytin iki mısraında sabâ çeşnisi ile seyre başlamış ve düğâh perdesinde segâh çeşnisi ile karar ettirilerek düğâh makamına geçki yapılmıştır. (Eserin pek çok yerinde olduğu gibi düğâh makamı arızaları Batanay tarafından bu şekilde yazılmıştır. Yerinde kürdî çeşnisi ve hüseynî aşiran perdesinde hicaz çeşnisi birleşimi gibi görünen müzik cümleleri icra esnasında düğâh makamı duyumu oluşturmaktadır. Buna göre arızalar esasında dikkürdî 4 koma si bemol, dikçargâh 1 koma do diyez olarak yazılmalıdır.)

Her nefesde Allah adın di müdâm³⁷
Allah adı ile olur her iş tamâm

İlk mısrada yerinde hicaz beşlisi ile yapılan müzik cümleleri yedenli olarak düğâh perdesinde karar ettirilmiş ve ikinci mısrada ise hemen sabâ makamına geri dönmüş ve sabâ çeşnisi yerinde karar ettirilmiştir.

Bir kez Allah dese aşk ile lisân
Dökülür cümle günâh misli hazân³⁸

Bu beyit acem perdesinde bir asma kalış ile müzik cümlesini başlatıp çargâh perdesi üzerinde zirgüleli hicaz makamı dizisini kullanarak müzikal bir örgü oluşturmuş ve segâh perdesi üzerinde bir asma kalışla ilk mısraı sonlandırmıştır. İkinci mısrada ise önce yerinde sabâ dörtlüsü kullanılmış ve hemen arkasından yerinde kürdî dörtlüsü ile mısra bitirilerek sabâ zenzeme makamına geçki yapılmıştır.

İsmi pâkin pak olur zikr eyleyen
Her murâda erişir Allah diyen

İlk mısrada müzik cümlesi muhayyer üzerinde bir uşşak çeşnisi ile başlatılmış, hemen peşinden acem perdesinde çargâh ve hüseynî perdesinde kürdî çeşnileri ile asma kararlar yapılarak çıkıcı bir şekilde sabâ çeşnisi ile çargâh perdesinde asma karar yapılmıştır. İkinci mısrada da yerinde sabâ çeşnisi ile müzik cümlesi başlayıp peşine yerinde kürdî dörtlü-

35 Asla.

36 Sonu kesik.

37 Devamlı.

38 Sonbahar yaprakları gibi.

sü ile karar verilmiş ve sabâ zemzeme makamı geçkisi devam ettirilmiştir.

Aşk ile gel imdi Allah diyelim
Dert ile göz yaş ile âh idelim

Beyit çargâh-gerdâniye beşli aralığı ile müzik cümlesine başlayıp acem perdesi üzerinde nikriz çeşnili asma karar yaptıktan sonra çargâh perdesindeki hicaz çeşnisi pest tarafa genişletilip acemaşiran perdesinde nikriz çeşnisi ile karar ettirilmiş ve şevkefza makamına geçki yapılmıştır.

Ola kim rahmet kıla ol padişah
Ol Kerîm ü ol Rahîm ü ol İlah

İlk mısra acem perdesinde çargâh çeşnisi kullanımı ile müzik cümlesine başlayıp çargâhta hicaz çeşnisi ile karar etmiş, ikinci mısra yerinde sabâ çeşnisi kullanılarak karar vermiş ve sabâ makamına geri dönmüştür.

Birdir ol birliğine şek yokdurur³⁹
Gerçi yanlış söyleyenler çokdurur⁴⁰

İlk mısra yerinde sabâ çeşnisi kullanılarak çargâh perdesinde karar ettirilmiştir. İkinci mısra hüseyinî perdesinde kürdî ve yerinde bûselik çeşnilerinin arka arkaya kullanılması ile karar vermiş ve sabâ bûselik makamına geçki yapılmıştır.

Cümle âlem yoğ iken Ol⁴¹ var idi
Yaradılmışdan Ganî Cebbâr idi

Birinci mısra muhayyer perdesinde bûselik çeşnisi kullanılarak karar ettirilmiştir. İkinci mısra ise inici olarak önce hüseyinîde kürdî ve yerinde bûselik çeşnisi ile karar vererek önce muhayyerde bûselik ve arkasından yerinde bûselik makamına geçki yapılmıştır.

Var iken Ol yok idi ins ü melek
Arş ü ferş ü ay ü gün hem nüh felek

Müzik cümlesi hemen başlangıçta ırak perdesinde çıkıcı olarak seğâh çeşnisi ile başlamış ve çargâh perdesinde hicaz çeşnisi ile ilk mısra karar ettirilmiştir. İkinci mısra ise çargâh perdesindeki hicaz çeşnisi bu

39 Yoktur.

40 Çoktur.

41 O (Allah).

kez irak perdesinde segâh çeşnisi ile karar ettirilmiş ve bestenigâr makamına geçki tamamlanmıştır.

Sun'ile bunları Ol var eyledi
Birliğine cümle ikrâr eyledi

İlk mısrada evç perdesinde segâh ve nim hicaz perdesinde hicaz çeşnileri arka arkaya kullanılmış ve eviçte segâh çeşnisi ile ilk mısra karar ettirilmiştir. İkinci mısrada çargâh üzerindeki hicaz çeşnisine hemen dönülüp yerinde sabâ çeşnisi ile karar verilip sabâ makamına geri gelinmiştir.

Kudretin izhâr edüp hem Ol Celîl
Birliğine bunları kıldı delîl

İlk mısra sırası ile önce acem perdesinde çargâh, çargâhta çargâh ve tekrar acem perdesinde çargâh çeşnileri kullanımıyla karar ettirilmiştir. İkinci mısra acem perdesinden başlayıp çargâh çeşnili cümleler yaptıktan sonra yerinde kürdî çeşnisi ile karar ettirilmiş ve acem kürdî makamına geçki yapılmıştır.

Ol dedi bir kerre var oldu cihan
Olma derse mahvolur ol dem hemân

İlk mısra muhayyer perdesinde uşşak ve gerdâniye perdesinde rast çeşnilerinin arka arkaya kullanılması ile müzik cümlesine başlamış, karar muhayyer perdesinde hüseyinî beşlisi ile yapılmıştır. İkinci mısrada da muhayyer perdesi üzerinde uşşak çeşnisi kullanılmış ve mısra karara yerinde kürdî beşlisi ile götürülüp muhayyer kürdî makamına geçki yapılmıştır.

Bâri ne hâcet kılavuz sözü çok
Birdir Allah andan artık tanrı yok

Beytin birinci mısraı rast-çargâh, çargâh-hüseyinî atlamaları ile seyre başlamış, önce hüseyinîde uşşak ve arkasından yerinde hüseyinî beşlisi ile karar etmiştir. Mısraın sonunda segâh perdesinde kısa bir kalış yaparak ikinci mısraa yerinde uşşak çeşnisi ile geçilmiş ve mısra bu çeşni ile sonlandırılarak uşşak makamı geçkisi yapılmıştır.

Haşre dek ger denilirse bu kelâm
Nice haşr ola bu olmaya tamâm

İlk mısra ve ikinci mısrada Batanay yerinde sabâ çeşnisini kullanıp

karar etmiştir. İkinci mısraın ilk müzik cümlesi kısa süreli bir segâh çeşni-
si ile başlasa da karar sabâ makamı ile yapılmıştır.

Pes Muhammed'dir bu varlığa sebep
Sıdk ile ânın rızasın kıl talep

İlk mısra çıkıcı müzik cümleleri kullanılarak uşşak çeşnisi ile neva
perdesinde karar ettirilmiş, ikinci mısra ise tam tersi inici müzik cümle-
leri ile düğâh perdesinde aynı çeşni ile karar ettirilerek uşşak makamına
geçiş yapılmıştır.

Ey azizler işde başlarız söze bir vasiyyet kılarız illâ size
Ol vasiyyet kim direm her kim tuta misk gibi kokusu canlarda tüte
Hak teâlâ rahmet eyleye ana kim beni ol bir dua ile ana

Batanay bu üç beyti hüseyinî makamı geçkisi için kullanmıştır. İlk
beyitte önce hüseyinî perdesinde uşşak ve hüseyinî çeşnili asma kalışlar
yapılmış ve hüseyinî makamı dizisi ikinci mısra da tamamen kullanıldıktan
sonra çargâh perdesinde çargâh çeşnisi ile asma kalış yapılmıştır. İkinci
beytin ilk mısraında karar hüseyinî perdesinde uşşak ve hüseyinî çeşni-
li kullanılmış, ikinci mısraında ise neva perdesi üzerinde rast çeşnisi ile
yedenli bir şekilde kullanılmıştır. Üçüncü beyit yine hüseyinî perdesinde
uşşak çeşnili müzik cümleleri ile başlamış ve çargâhta çargâh çeşnisi ile
ilk mısraı tamamlamıştır. İkinci mısra yerinde hüseyinî beşlisi ile karar et-
tirilerek hüseyinî makamının dizisi ve makam seyri basitçe bu üç beyitte
tarif edilmiştir.

Her ki diler bu duada buluna
Fatıha ihsan ide ben kuluna

Batanay bu bölümün son beytini başlangıç makamı olan sabâ ma-
kamı ile bitirmiştir. İlk mısra da yerinde sabâ çeşnisi ile önce çıkıcı olarak
çargâh perdesinde karar etmiş, ikinci mısra da hem inici hem de çıkıcı
müzik cümleleri kullanıp yerinde sabâ makamı ile tam karar yapmıştır.

Sonuç

Bu çalışma özelde dinî mûsiki sahasına önemli hizmetleri olmuş
üstat Hâfız Kemal Batanay'ın bestelemiş olduğu mevlidi hakkındadır. Ge-
nel olarak bu makalede giriş, yöntem ve metodolojinin ardından mevlid
formu kısaca tanıtılmıştır. Ardından Kemal Batanay'ın hayatı ve mûsikişi-
naslığı, bestelemiş olduğu mevlidin kısa tanıtımı, ilk bahrinin notasyonu

ve bu bahrin makam tahlili ele alınmıştır. Türk Din Mûsikisi'ne özellikle mevlevî ayini ve mevlid besteleyecek kadar kudretli bir sazende, hanende ve bestekâra ait telifata gereken ihtimamın, alakanın gösterilmesi ve bunların akademik camiaya tanıtılması kanaatimizce mühim bir vecibedir. Klasik form ve üslupta yaklaşık 55 eser bestelemiştir. Bu eserlerin bazılarının güftesi de ona aittir. Ayrıca hat sanatında da devrin en kudretli hattatları arasına girmiştir. Özellikle ta'lik hattında tanınmıştır.

Kendi döneminin fem-i muhsin hocalarından dersler alarak kendini yetiştiren Hâfız Kemal Batanay XX. yüzyılın önemli mûsikişinaslarından-
dır. Notadan ziyade meşk usulünü benimsemiş ve bunu kendi talebelerine tatbik etmiştir. Eserleri güftesi, tefilesi ve melodileriyle hıfza almaya dikkat eden Kemal Batanay klasik üsluptan taviz vermeme gayretinde olmuştur. Nitekim bunu vücuda getirdiği eserlerde görmekteyiz. Özellikle az kullanılan makamları ve usulleri sanatlıca kullanması, çeşitli formlarda özellikle de büyük formlara dair besteler yapması onu diğer mûsikişinaslardan farklı kılan önemli hususiyetlerdendir.

600 küsür yıldır İslâm coğrafyasının pek çok beldesinde okunan Süleyman Çelebi'ye ait Vesîletü'n-Necât adlı mevlidi, Muhittin Serin'e göre Hâfız Kemal Batanay'ın en güzel eseridir. Bu eser onun Hz. Peygamber'e duyduğu derin muhabbet, iman ve samimiyetin meyvesidir. Bu mevlide Kemal Batanay az bilinen ve icra edilen usûl ve makamları kullanmıştır. Mevlidin bestelenme hikâyesi 1956 yılında Hikmet adında bir dostundan gelen mektupla başlamıştır. Arkadaşı Hikmet, Yeni İstanbul Gazetesi'nin açmış olduğu bir yarışmadan bahseder ve bu yarışmaya katılmasının bir mesuliyet, bir vecibe olduğundan söz eder. İlk başta kayıtsız kalan Batanay daha sonra huzûr-ı İlâhîde sorumlu kalmamak adına bir sabah namazının ardından üç İhlâs, bir Fâtiha ve salavât-ı şerîfeler getirerek bu eseri bestelemiştir. Ancak yarışmaya yeterli başvuru olmamasından ötürü eser değerlendirilmemiştir.

Çalışmamızın ana konusu olan besteli mevlidin ilk bahri salavât-ı şerîfenin ardından, "Allah adın zikredelim evvelâ" ile başlamıştır. Bu bahre 18/4'lük Türkî darb usulünde ve sabâ makamında başlamıştır. Genel olarak her dört mısraın ardından farklı makamlara geçkiler yapmıştır. Buna göre sırayla sabâ, düğâh, sabâ-zemzem, şevkefza, sabâ bûselik, muhayyer bûselik, bestenigâr, acemkürdî, muhayyer kürdî, sabâ, uşşak, hüseyinî ve son olarak sabâ makamıyla sonlandırmıştır. Hâfız Kemal Batanay'ın

bestekârlıktaki kudreti, aslında mısralar arası yapmış olduğu geçkilerde açıkça görülebilmektedir. Birbirine yakın makam geçkilerini kullanarak ahenge uygun geçkiler yapmıştır. İlâveten şiirin tefilelerine ve hecelerin tartımına dikkat ederek notaların düzümünü sağlamıştır.

Sonuç olarak bu çalışma aracılığıyla Kemal Batanay'a ait besteli mevlid akademik camiaya tanıtılması hedeflenmiştir. Besteli mevlidin tamamını ele almak makale hacminin fevkinde olmasından ötürü sadece zikri geçen bahri ele alınmıştır. Kalan bahirler ise müstakil kitap olarak neşredilecektir. Ayrıca mevlid okuyuşuna örnek olması hasebiyle mevlid öğrenmek isteyenlerin bundan istifade edeceği umulmaktadır.

Kaynakça

Ak, Ahmet Şahin. *Türk Mûsikisi Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2014.

Akarsu, Adem. "Sosyal Değişme Bağlamında Dini Bir Ritüel Olarak Mevlid ve Kutlu Doğum". *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (2015): 197-226.

Akdoğan, Bayram. *Türk Din Mûsikisi Dersleri*. Ankara: Bilge Ajans, 2010.

Aksoy, Mehmet. "Kemal Batanay", *Kubbealtı Akdemi Mecmuası* 3/43-44. İstanbul: 1980.

Aksoy, Hasan. "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29: 482-484. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2004.

Ateş, Erdoğan. "Geçmişten Günümüze Mevlid İcraları ve Önemli Mevlidhanlar". *Uluslararası Süleyman Çelebi ve Mevlid Sempozyumu*. Ed. Bilal Kemikli- Mustafa Kara. 437-446. Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2007.

Ateş, Erdoğan. *Türk Din Mûsikisi*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2015.

Çakır, Ahmet. *Müziğe Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları, 2009.

Çelebi, Süleyman. *Mevlid-i Şerîf Vesîletü'n-Necât*. Haz. Mehmet Akuş-Uğur Derman. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.

Durmuş, İsmail. "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29: 80-482. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Efe, Adem. "Türk Toplumunda Mevlid Merâsimlerinin Yeri ve Fonksiyonları (Isparta ve Çevresi Örneği)". *DEÜİFD* 29 (2009): 9-30.

Ergür, Enes. "Balkanlar'da Okunan Bir Mevlid Bestesi". *Keşkül* 12/ (2007): 72-82.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal. *Son Hattatlar*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1970.

İnançer, Ö. Tuğrul. "Osmanlı Tarihinde Dini Mûsiki". *Mûsiki Mecmuası* (Haziran 1999): 12.

Koca, Fatih. "Dini Mûsiki Formu Olarak Mevlid ve Dobruca Besteli

Mevlidi". *Diyanet İlmi Dergi* 55/1 (Mart: 2019): 155-182.

Kozak, Metin. *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık, 2018.

Mermutlu, Bedri. "Mevlid Mûsikisinde Makam Seyri Üzerine Nadir Nüshalara Dayalı Karşılaştırmalı Bir Çalışma". *Journal Of Turkish Studies* 42 (2014): 165-193.

Öncel, Mehmet. "Türk Din Mûsikisinde Mevlid Formu (Bekir Sıtkı Sezgin Velâdet Bahri Örneğinin Notasyonu ve Makam Analizi)". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2018): 1102-1133.

Özalp, Nazmi. *Türk Mûsikisi Tarihi 2*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000.

Özcan, Nuri. "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29. 484-485, Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Özel, Ahmet. "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29. 475-479, Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Özkuş, M. Murat. "Cemal Şakar'ın Mevlit Öyküsü: Edebiyat Sosyoloji Açısından Bir Değerlendirme". *Sosyal Bilimler Dergisi* 12/ 1 (2010): 50-70.

Öztuna, Yılmaz, *Türk Mûsikisi Ansiklopedik Sözlüğü: I*. Ankara: Orient Yayınları, 2006.

Öztürk, Mustafa. "Folklorik Bir Ritüel Olarak Mardin'deki Mevlit Merasimleri ve Çeşitli Özellikleri". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/ 56 (2018): 81-90.

Pekolcay, Necla. *Mevlid*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.

Rona, Mustafa. *20. Yüzyıl Türk Mûsikisi*. İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1970.

Serin, Muhittin. "Batanay, Kemal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 5: 139-140. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Serin, Muhittin. *Kemal Batanay*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2006.

Serin, Muhittin. *Kemal Batanay*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2010.

Sezikli, Ubeydullah. "Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2008): 179-205.

Sezikli, Ubeydullah. *Makamlarla Türk Din Mûsikisi Eğitim Seti*. İstanbul: Dört Mevsim Yayınları.

Şeker, Mehmet. "Mevlid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29. 479-480, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2004.

"Tambur Sanatçısı Batanay öldü". *Hürriyet*, 30 Mart 2020. <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/tambur-sanatcisi-batanay-oldu-38577320>

Tıraşçı, Mehmet. *İlahiyat Fakülteleri İçin Dînî Mûsiki Ders Notları*. İstanbul: Dört Mevsim Kitap, 2015.

Topşir, Mustafa. *Kemal Batanay'ın Hayatı, Eserleri ve Nota Arşivi*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2019.

Turabi Ahmet Hakkı-Koca Fatih. "Cami Mûsikisi Formları". *Türk Din Mûsikisi El Kitabı*. ed. Ahmet Hakkı Turabi. 71-105. Ankara: Grafiker Yayınları, 2017.